

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

УДК 378: 81«1955/1969»

DOI: 10.37026/2520-6427-2019-100-4-3-7

Наталія ОСІПЧУК,

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри іноземних мов

Національного університету водного господарства

та природокористування, м. Рівне

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ В ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (1955–1969 РОКИ)

У статті досліджено процес становлення та розвитку іноземної освіти в технічних закладах вищої освіти України впродовж 1955 – 1969 років. Виявлено позитивні тенденції та чинники гальмування розвитку навчання іноземних мов в означений період.

Ключові слова: навчальний процес, тенденції розвитку, іноземна підготовка студентів технічних спеціальностей, іноземна мова, технічні заклади вищої освіти.

В статье исследован процесс становления и развития иноязычного образования в высших технических учебных заведениях Украины на протяжении 1955 – 1969 годов. Выявлены положительные тенденции и факторы торможения развития обучения иностранным языкам в указанный период.

Ключевые слова: учебный процесс, тенденции развития, иноязычная подготовка студентов технических специальностей, иностранный язык, высшие технические учебные заведения.

The article deals with the formation and development process of foreign language education in higher technical educational institutions of Ukraine during 1955–1969.

On the basis of a retrospective analysis are revealed positive trends and inhibition factors of the development of teaching foreign languages in higher technical educational institutions of Ukraine in the specified period.

At the constituent-restoring stage (1955–1969) the following positive trends were identified: the creation of foreign language classrooms; introduction of foreign language courses from 1st to 4th year in all higher technical educational institutions; inclusion of technical departments in assignments for course and diploma projects translation of foreign articles; publication of

textbooks and manuals for teaching foreign languages in higher technical educational institutions; organization of optional foreign language training; increasing the number of foreign language lessons; factors inhibiting the development of foreign learning identified the following: excessive ideologization; lack of candidates or PhDs among foreign language teachers in higher technical educational institutions; the absence of a department of foreign languages at some universities; unification of curricula and impossibility of changing them; unrealistic passage of language practice abroad by students and teachers for advanced training; inability to use periodical foreign editions in a foreign language; dominance of the grammatical-translation method; lack of sufficient textbooks and training manuals.

It is proved that the constituent-restoring stage (1955–1969) is significant in the development of foreign language education in Ukraine, when the foreign language training of students in higher technical educational institutions becomes one of the priority state tasks, the solution of which is determined by a number of adopted regulations aimed at improving the preparation of students of technical specialties.

Key words: educational process, development trends, foreign language training of students of technical specialties, a foreign language, higher technical educational institutions.

Постановка проблеми. Розвиток іноземної освіти у вітчизняних технічних закладах вищої освіти (далі – ТЗВО) впродовж 1955 – 1969 років є малодослідженим питанням педагогічної науки. Зважаючи на це, аналіз досвіду іноземної підготовки студентів технічних спеціальностей у ЗВО радянського періоду є необхідним та актуальним, адже представлений

системний розгляд означеного періоду дає змогу виокремити тенденції та перспективи становлення і розвитку іншомовної освіти ТЗВО.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Здійснивши ґрунтовний історико-педагогічний аналіз літературних джерел щодо навчання іноземних мов у вітчизняних технічних закладах вищої освіти, нами було з'ясовано, що до цього питання зверталися чимало науковців та дослідників, зокрема: О. Мусихіна та Т. Руденко (формування іншомовної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю в радянській та пострадянській періоди на прикладі російських ТЗВО); Ю. Шелест (викладання іноземних мов в університетах України у XIX – на початку XX ст.); О. Місечко й О. Шендерук (розвиток професіоналізму майбутніх викладачів іноземної мови у ЗВО України у XX – на поч. XXI ст.) та інші.

Мета статті – на основі ретроспективного аналізу окреслити позитивні тенденції та чинники гальмування розвитку іншомовної освіти в технічних закладах вищої освіти України впродовж 1955 – 1969 років.

Зважаючи на мету статті, основним її **завданням** є виявлення та аналіз факторів, що вплинули на становлення та розвиток навчання іноземних мов у ТЗВО окресленого нами періоду.

Виклад основного матеріалу. За даними Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО), технічні заклади вищої освіти в нашій державі з'явилися в кінці XIX століття. Так, у 1844 р. у Львові було відкрито Цісарсько-королівську технічну академію, яка мала два відділення – технічне та торговельне (у 1871 р. академія отримала нову назву – Львівська політехніка) [7]; Харківський технологічний інститут, який мав на той час лише два відділення – механічне й хімічне, розпочав свою роботу у 1885 р. [10], а Київський політехнічний – у 1898 р., тут працювало чотири відділення – механічне, хімічне, інженерне й сільськогосподарське [5].

На базі Міністерства вищої освіти СРСР у 1954 р. було створено Головне управління політехнічних і машинобудівних вищих навчальних закладів, що свідчило про неабияку увагу радянської влади до технічних ЗВО. У зв'язку з цим у другій половині XX століття, за О. Юхно, окрім трьох вищезначених закладів в Україні функціонували ще чотири політехнічних ЗВО: Одеський, Донецький, Український заочний (у м. Харкові) та Вінницький політехнічні інститути, які, крім того, мали свої філії [12].

У 1958 р., як стверджує В. Ходаков, у Києві, Харкові, Одесі та Львові нараховувалося 70 закладів вищої освіти (із 140 наявних в Україні), де навчалося 59 % усіх студентів. Зокрема, у Харкові діяло 24 заклади, у Києві – 18, Одесі – 16, Львові – 12 [11, с. 31].

Установчо-відновлюючий період (1955 – 1969) характеризується політичними й освітніми нововведеннями, що сприяли становленню і розвитку іншомовної освіти у вітчизняних технічних ЗВО. Хвиля міграційних процесів у світі (1955 р.) обумовила появу такого напрямку в навчанні іноземних мов, як Language for Specific Purposes (LSP) – мова для спеціальних цілей. У СРСР цей напрям отримав назву «спеціальна (професійна) мова» й був спрямований на вивчення професійно-орієнтованої іншомовної лексики для спеціальних цілей. Уперше на це було звернено увагу в Московському вищому технічному училищі імені Н. Баумана в післявоєнні роки [6].

Варто зауважити, що соціально-економічна ситуація, яка склалася в країні на початку 50-х років, не видала від випускників технічних закладів глибокого володіння іноземними мовами. Як наслідок – це відображалося на ставленні випускових кафедр і керівництва ТЗВО до діяльності кафедр іноземних мов зокрема та мовної підготовки інженерних кадрів загалом. У постановах XIX з'їзду КПРС, який відбувся у 1952 р. [9], зазначалося, що значна кількість представників інтелігенції не володіє іноземними мовами. У зв'язку з цим в урядових рішеннях наголошувалося на використанні в школах та вишах, поряд із текстами художньої й політичної літератури, також текстів популярного і технічного змісту, що сприятиме зацікавленості школярів і студентів вивченням іноземних мов.

В умовах науково-технічної революції та конкуренції Радянського Союзу з капіталістичним світом у підготовці інженерно-технічних кадрів стратегічно важливим було питання оволодіння ними іноземними мовами.

Із 1950 по 1960 роки відбулося укрупнення окремих вишів, унаслідок чого їх кількість скоротилася із 160 до 135 за одночасного збільшення кількості студентів більше ніж удвічі (із 201,5 до 417,7 тис. осіб). Відкривалися нові навчальні заклади, і не лише у великих містах України. Так, у 1958 р. було відкрито Гірничо-металургійний інститут у м. Ворошиловську (тепер – Алчевськ Луганської області). Переглядалися й удосконалювалися навчальні плани і програми.

Упродовж 1955 – 1957 років на базі 26-ти вишів були створені заочні й вечірні відділення та факультети. У 1956 р. Міністерство вищої освіти СРСР затвердило положення про філії заочних ЗВО та навчально-консультаційні пункти заочних відділень, унаслідок чого студенти заочних інститутів, відділень і факультетів мали змогу отримувати необхідну у навчанні допомогу задля кращого засвоєння нових знань. У 1958 р. у Харкові відкрився Український заочний політехнічний інститут.

Період 1955 – 1969 років, без сумніву, можна назвати початком підвищення якості мовної підготовки в технічних ЗВО. На основі архівних матеріалів ЦДАВО України щодо діяльності технічних ЗВО у 1955 – 1985 роках встановлено, що у зв'язку з відсутністю тут викладачів іноземних мов із науковими ступенями і званнями, у більшості із них кафедр іноземної мови як таких не існувало. Якщо ж вони і були, то, порівняно з іншими спеціалізованими кафедрами, працювали неналежно, адже гостро потребували наукових співробітників, яких на той час було обмаль [3].

Особливу увагу варто звернути на прийняте у 1951 р. Методичним управлінням Міністерства вищої освіти СРСР «Положення про кабінети іноземних мов» [2, с. 90–91], оскільки дане положення неабияк вплинуло на покращення іншомовної підготовки студентів у ТЗВО в умовах світової нестабільності. Відповідно до нього кабінетам відводилася роль навчально-допоміжних приміщень при кафедрі іноземних мов, першочерговим завданням яких є не лише допомога студентам і аспірантам у ході самостійного вивчення іноземної мови, а й сприяння викладацькому складу кафедр у виконанні плану науково-дослідної, методичної та навчальної роботи. Зокрема, для кабінетів було придбано спеціальне лінгафонне обладнання та посібники, де викладачі проводили групові й індивідуальні заняття.

Проаналізувавши навчальні програми із вивчення іноземної мови у ЗВО впродовж 1955 – 1986 років, можемо констатувати, що до початку 1987 р. вони затверджувалися Міністерством вищої освіти (МВО) СРСР і публікувалися державним видавництвом «Вища школа» (м. Москва), а також були ідентичні для всіх типів ТЗВО. Аналіз навчальних програм технічних ЗВО 1955 р. показав загальну для ЗВО країни тенденцію щодо мовної підготовки. Кожна випускова кафедра за рахунок гуманітарних дисциплін намагалася виділити якомога більше годин на спецдисципліни. Ці дані не відповідали рішенням Колегії МВО «Про уточнення навчальних планів у ЗВО», затвердженому ще у 1948 р., яке передбачало збільшення кількості аудиторних годин на вивчення іноземної мови до 240 годин на I – II курсах та щотижневими факультативними заняттями на старших курсах. Таким чином, зміни щодо викладання іноземних мов у ТЗВО стали відчутними лише у 1955 р., тобто через сім років після прийняття вищезначеного рішення.

У 50-х роках ХХ століття програма з іноземної мови для технічних ЗВО передусім була зорієнтована на читання і розуміння текстів загальнонаукового напрямку, а також їх переклад. У цей період науковцями на практичних конференціях і в друкованих виданнях («Вопросы языкознания», «Иностранные языки в школе», «Иностранные языки в высшей школе» та ін.) пропонувалися та обговорювалися різні методики щодо викладання іноземних мов у ТЗВО [2, с. 116]. Однак, незважаючи на це, у навчанні, як і раніше, домінував граматико-перекладний метод, спрямований на самостійний переклад і розуміння текстів, який, на жаль, не викликав у студентів інтересу до вивчення іноземної мови. Перехід до всебічного вивчення іноземної мови в означених закладах спостерігається лише із другої половини ХХ ст.

На думку урядовців, післявоєнна програма іноземних мов у ТЗВО була нерентабельною. 21 вересня 1955 року Міністерство вищої освіти СРСР видає наказ «Про покращення викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах» за № 953 [2, с. 88–90]. Із метою покращення мовної підготовки студентів в усіх ЗВО було рекомендовано ввести викладання іноземних мов на I, II, III і IV курсах. Метою такого навчання стала підготовка студентів I та II курсів до самостійного читання, а студентів старших курсів – до перекладу оригінальної зарубіжної літератури зі спеціальності.

Після виходу вищезначеного наказу у вечірніх технічних вишах або на їх вечірніх відділеннях на навчання іноземних мов було виділено 140 годин на I та II курсах, включаючи заліки після 1, 2 і 3 семестрів та екзамен у кінці 4 семестру. На III курсі програма передбачала самостійну роботу з перекладу спеціальної зарубіжної літератури без відвідування занять, але з обов'язковим складанням заліку після закінчення III курсу до початку екзаменаційної сесії.

Головною метою вивчення іноземної мови у ТЗВО було самостійне читання й переклад текстів зі спеціальності. Основна увага приділялася розвитку вміння здобувати необхідну інформацію з першоджерел, що було передбаченим і виправданим із соціально-політичного погляду радянської країни. Також обумовлювалося, що у ЗВО неприпустимим є дублювання курсу вивчення іноземної мови середньої школи.

Новою і важливою була вказівка Міністерства вищої освіти СРСР щодо сприяння всім студентам, які бажали оволодіти навичками іноземної розмовної мови.

Зокрема, на інженерних і спеціальних кафедрах завдання курсових та дипломних проєктів обов'язково передбачали переклад іноземних статей, тематично пов'язаних із роботами студентів. Однак, на жаль, навчання зводилося до перекладу текстів, виконання кількох письмових вправ і позааудиторного читання [2, с. 88–90]. Крім того, викладачі ТЗВО на заняттях з іноземної мови майже не пропонували студентам інформацію, яка могла б зацікавити їх, наприклад, про нові світові відкриття та досягнення в науці й техніці. Періодичні видання іноземною мовою на той час були надзвичайною рідкістю й користувалися серед студентів неабиякою популярністю. Це були яскраві глянцеви журнали – справжній ексклюзив того часу, які важко було знайти в СРСР. Ті ж видання, які можна було придбати та використовувати у навчальному процесі, повинні були мати дозвіл відповідних державних органів, а отже, довго і ґрунтовно перевірялися. Переклад іноземною мовою інформації про досягнення країни розвинутого соціалізму з відомих причин не відображав справжнього мовного матеріалу [2].

За дослідженнями О. Мусихіної [6], у 1955 р. нова політична ситуація в країні й орієнтація СРСР на розширення культурних зв'язків із зовнішнім світом відобразилися на міжнародних зв'язках загалом. Із пришвидшенням науково-технічної революції більшість сфер життєдіяльності суспільства стали залежними від того, наскільки розвинена наука і як швидко впроваджуються у виробництво її досягнення і відкриття.

У таких умовах недбале ставлення з боку випускових кафедр до навчання студентів іноземним мовам ставало неприйнятним. Як наслідок – виходить наказ МВО «Про видання підручників та навчальних посібників для вищих і середніх спеціальних навчальних закладів у 1957 році» від 20.12.1956 № 1019. У зв'язку з цим із 584 підручників і навчальних посібників, надрукованих для вищої школи й середніх спеціальних навчальних закладів у 1957 – 1958 роках, 16 були спрямовані для навчання іноземним мовам у технічних ЗВО.

У цей період посилюється співпраця між науковцями різних країн. Зокрема, 26 квітня 1956 року Урядом СРСР і Німецької Демократичної Республіки було укладено «Погодження про культурну і наукову співпрацю», а наказом МВО СРСР від 21 грудня 1956 року № 1024 у радянські технічні ЗВО для читання лекцій були запрошені німецькі професори [2].

Після чергового з'їзду Комуністичної партії розпочалося створення перспективного плану підготовки фахівців із вищої освіти на 1959 – 1965 рр. Держава ставила за мету розвиток політехнічних вишів й університетів як «багатофакультетних» ЗВО [8]. Першочерговим завданням на найближчі три роки стало створення 15–20 вишів, які б готували фахівців на розширеній науково-технічній основі. Відповідно до перспективного плану зростали вимоги і до студентів. Так, виконання будь-якої студентської роботи передбачало обов'язкове використання не лише вітчизняної, а й зарубіжної джерельної бази. Також змінювалася й система навчання, зокрема іноземна мова тепер повинна була викладатися таким чином, «...щоб кожен випускник ЗВО на достатньому рівні володів розмовною іноземною мовою, а також знав техніку перекладу спеціальної літератури. У зв'язку з цим у всіх вищих неможливих освітніх закладах необхідно впровадити державний екзамен з іноземної мови» [8].

Таким чином, окремі положення нового перспективного плану повертали вітчизняну вищу технічну освіту до фундаментальної освітньої системи, яка була притаманна в освіті дореволюційного періоду (1917 р.).

Історико-педагогічний аналіз літератури дозволяє стверджувати, що інженерні спеціальності вважалися на той час одними з найпрестижніших у Радянському Союзі, а отже, саме в технічні виші мріяли вступити тодішні випускники шкіл, незважаючи на те, що конкурс на ці спеціальності був досить високим. Кількість бажаючих вступити до певних ТЗВО, насамперед у великих містах, у кілька разів перевищувала кількість вільних місць. Аби стати студентами, абітурієнти складали вступні іспити з російської мови та літератури (письмово), математики, фізики й іноземної мови (французької, німецької чи англійської) [2, с. 62].

У 60-і роки минулого століття в технічних ЗВО почали впроваджувати програмоване навчання із використанням кібернетичних контрольно-навчальних машин, а також застосовувати у навчальному процесі технічні засоби (телебачення, кіно, магнітофонні записи тощо), які в поєднанні із традиційними формами навчання забезпечували вищу якість підготовки фахівців та сприяли пошуку нових підходів у навчанні. Кафедри іноземних мов також не залишилися осторонь цих процесів, активно включилися у науково-дослідну роботу.

Продовжуючи стратегічну лінію щодо підвищення ролі іноземної мови, Рада Міністрів СРСР у 60-х роках ХХ ст. прийняла ще низку рішень стосовно підготовки висококваліфікованих фахівців у ТЗВО, зокрема були прийняті такі постанови: «Про заходи для наступного розвитку вищої і середньої спеціальної освіти, покращення підготовки й використання спеціалістів» (1964); «Про заходи для покращення підготовки фахівців і вдосконалення керівництва вищою й середньою спеціальною освітою у державі» (1966); «Положення про Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти СРСР» (1964); «Положення про вищі навчальні заклади СРСР» (1969) [1, с. 19–21, 29, 46] та ін. Крім того, держава поставила перед Радою Міністрів вимогу у 1961–1965 роках додатково відкрити не менше 700 загальноосвітніх шкіл із поглибленим вивченням іноземної мови, сприяючи таким чином практичному оволодінню молоддю іноземними мовами [3; 4].

Для технічних ЗВО в означених вище постановках визначалися: обсяг аудиторних занять з іноземної мови (не менше 240 годин), кількість студентів у групах для практичних занять (крім факультетів іноземних мов і вишів спеціального призначення), яка не повинна була перевищувати 12–15 осіб, що суттєво вплинуло на рівень викладання іноземної мови, оскільки в умовах повної відсутності спілкування з носіями мови, яка вивчається, досягти хоча б якихось відчутних результатів у групі із 25–35 осіб було практично неможливо.

Діахронний аналіз дозволив визначити, що англійська мова не була на той час мовою міжнародного спілкування, тому простежується нераціональне співвідношення іноземних мов, які вивчалися. Наприклад, більшість студентів вивчали німецьку мову, незначна кількість – французьку, тоді як зовсім не вивчалися іспанська й інші поширені мови, що не відповідало потребам країни у фахівців із знанням іноземних мов [9].

Починаючи із 60-х рр. у педагогічних інститутах на факультетах іноземних мов збільшується період навчання – із чотирьох років до п'яти, а також вводиться вивчення другої іноземної мови. Крім того, розпочалася підготовка вчителів-предметників зі знанням іноземної мови, які могли б викладати цією мовою свій предмет. У середніх школах і закладах вищої освіти для всіх бажаючих було організовано факультативне вивчення іноземних мов. Ці зміни стали неабияким зрушенням у справі викладання іноземних мов у вищій школі, зокрема й у технічних ЗВО.

Міністерство вищої та середньої спеціальної освіти СРСР у 1963 р. опублікувало інструктивний лист «Про вимоги на вступних і кандидатських екзаменах з іноземної мови» [1, с. 38–39], в якому зазначалося, що аспірантам із метою вдосконалення знань з іноземної мови необхідно відводити для вивчення 140 годин на групу із 5 осіб. Зважаючи на таку їх кількість, з'явилася можливість використовувати індивідуально-груповий метод навчання, за якого кожен здобувач освіти отримував достатню уваги з боку викладача. У порівнянні із 240 годинами, які виділялися для студентів ВТЗО, аспіранти після закінчення навчання у виші, а згодом під час навчання в аспірантурі, повинні були добре володіти іноземною мовою.

Висновки. Отже, зважаючи на представлений історико-педагогічний аналіз, нами було виявлено не лише позитивні, а й негативні тенденції становлення й розвитку іншомовної освіти в технічних ЗВО України впродовж 1955–1969 років. Доведено, що окреслений період є визначальним у розвитку вітчизняної іншомовної освіти, адже охарактеризована нами підготовка студентів технічних вишів була на той час одним із пріоритетних державних завдань, вирішення яких визначається низкою прийнятих постанов, спрямованих на поліпшення підготовки студентів технічних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Высшая школа. Сборник основных постановлений, приказов и инструкций : в 2 ч. / под ред. Е. И. Войленко. – М. : Высшая школа, 1978. – Ч. 2. – 360 с.
2. Высшая школа. Сборник основных постановлений, приказов, инструкций / под ред. Е. И. Войленко. – М. : Высшая школа, 1965. – Ч. 2.
3. Директивні вказівки Міністерства вищої і середньої освіти УРСР вузам і середнім спеціальним навчальним закладам республіки (2 січня – 30 березня 1963 р.) // ЦДАВО України, ф. 4621, оп. 1, спр. 300, т. 1, 227 арк.
4. Директивні вказівки Міністерства вищої і середньої освіти УРСР вузам і середнім спец. навчальним закладам республіки (5–28 січня 1965 р.) // ЦДАВО України, ф. 4621, оп. 1, спр. 399, 307 арк.
5. Київський політехнічний інститут: нарис історії / кол. авт. : Г. Ф. Беляков, Є. С. Василенко, М. Ф. Вілков та ін.; редкол. : М. З. Згуровський (голова) та ін. – К. : Наукова думка, 1995. – 320 с.
6. Мусихина О. Н. Развитие языковой подготовки инженерных кадров в советский и постсоветский периоды (на примере Краснодарского края и Республики Адыгея): дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / О. Н. Мусихина. – Ульяновск, 2011. – 251 с.
7. Національний університет «Львівська політехніка» / редкол. : Ю. Я. Бобало (голова) та ін. – К. : Логос Україна, 2009. – 448 с.

8. Постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР з питань народної освіти УРСР // ЦДАВО України, ф. 166, оп. 15, спр. 1782, 60 арк.

9. Статвідділ. Відомості про навчання іноземної мови, 1952-53 навчальний рік // ЦДАВО Укр., ф. 166, оп. 15, спр. 1108, 120 арк.

10. Харьковский политехнический институт. 1885 – 1985: история развития. – Харьков : Изд-во Харьк. ун-та, 1985. – 223 с.

11. Ходаков В. Е. Высшее образование в Украине: взгляд со стороны и изнутри : монография / В. Е. Ходаков. – Херсон : Олди-плюс, 2001. – 214 с.

12. Юхно О. І. Діяльність політехнічних ВНЗ у контексті розвитку вищої технічної освіти в Україні (друга половина ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / О. І. Юхно. – Суми, 2016. – 20 с.

Дата надходження до редакції: 17.09.2019 р.

УДК 378.1:37.032(477+73) «20»

DOI: 10.37026/2520-6427-2019-100-4-7-10

Анатолій ОЧЕРЕТЯНИЙ,

аспірант Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ТА АМЕРИКАНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ХХІ СТОЛІТТІ

У статті проаналізовано особливості трансформації життєвих цінностей українських та американських студентів у ХХІ столітті в спектрі превалюючих освітніх процесів та виховного потенціалу. З'ясовано, що розвиток життєвих цінностей у студентів більшості закладів вищої освіти США здійснюється із застосуванням інтерактивних методів виховного впливу, зокрема створюються відповідні інтерактивні зони, забезпечується формат коучингу та фідбек-векторне спрямування, Skype-простір і SPARK!LAB-простір. Доведено, що виховний вплив у закладах вищої освіти України здійснюється на основі організації спеціальних освітніх курсів, семінарів, практикумів, дискусій та тренінгів; уроків особистої гідності, взаємоповаги та безконфліктної взаємодії в соціумі; створення ролевих ситуацій; використання відеороликів, онлайн-комунікації.

Ключові слова: життєві цінності, студенти, трансформація, інформаційне суспільство ХХІ століття, освітні процеси, виховний потенціал, інтерактивні інструменти.

В статті проаналізовані особливості трансформації життєвих цінностей українських та американських студентів в ХХІ столітті в спектрі превалюючих освітніх процесів та виховного потенціалу. Установлено, що розвиток життєвих цінностей студентів в більшості вищих навчальних закладів США сьогодні здійснюється з використанням інтерактивних методів виховного впливу, зокрема створюються відповідні інтерактивні зони, забезпечується формат коучингу, робота йде за принципом фідбек-векторного спрямування, організується Skype- і SPARK!LAB-простір. Доведено, що виховний вплив у закладах вищої освіти України здійснюється на основі організації спеціальних освітніх курсів, семінарів, практикумів, дискусій та тренінгів; уроків особистої гідності, взаємоповаги та безконфліктної взаємодії в соціумі; створення ролевих ситуацій; використання відеороликів, онлайн-комунікації.

высшего образования Украины осуществляется на основе организации специальных образовательных курсов, семинаров, практикумов, дискуссий и тренингов; уроков личного достоинства, взаимоуважения и бесконфликтного взаимодействия в социуме; создания ролевых ситуаций; использования видеороликов, онлайн-коммуникации.

Ключевые слова: жизненные ценности, студенты, трансформация, информационное общество XXI века, образовательные процессы, воспитательный потенциал, интерактивные инструменты.

The article analyzes the features of the transformation of the living values of Ukrainian and American students at the XXI century at the spectrum of prevailing processes of vortex potential have been analyzed.

It's clear that the primary-whirlwind process in American mortgages is to open the cob of the XXI century. To live up to such students 'life: individuality, privacy, equality, time, informality, achievement & hard work/play, direct & assertive, looking to the future and to change. Introduce interactive methods of vortex inflow. I'm interfacing with interactive zones, securing coaching format, working with a simple feedback vector-based organization, organizing Skype-space and SPARK! LAB-space.

In order to identify a system of life-saving and traditional Ukrainian students, the complex has been fully integrated: the questionnaire for M. Rokich's methodology, a series of formal studies, and a number of basic tests have been completed. A total of nearly thousand students (of the highest specialties and the highest categories) from the Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy have been fed; Vinnitsa cooperative institute; Transcarpathian Ugric Institute imeni Ferenc Rakotsi II; University of Economics and Law CROC.